

הרב יחיאל פאוסט

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

ראשי פרקים

- א. אבא בר מניומי - והקשיים בהלכות שבמעשה
- ב. שיטת רע"א
  1. שני סוגי שליחות
  2. שליח שלא ניתן לגירושין - "מילי"
  3. אבא בר מניומי - ממונה שלא בפניו
- ג. "האשה עצמה מביאה גיטה" - שליח שלא ניתן לגירושין?
- ד. שיטת הפני יהושע
  1. אין צורך לקבוע שהשליחות בטלה משום מילי
  2. עיון בדברי הפני"י
- ה. שיטת רש"י במינוי שליח שלא בפניו
  - ו. דברי ראשונים - בניגוד לדברי רע"א והפני"י
  - ז. החיסרון בשליחות שלא ניתנה לגירושין
    1. נפ"מ בין שני סוגי השליחות
    2. שליחות שלא ניתנה לגירושין - כח הגירושין בידי הבעל
    3. אין בסוגיא בעיה של מילי
  - ח. ההו"א של התוס' והר"ן
  - ט. שיטת התשב"ץ, השוואה וסיכום השיטות

א. אבא בר מניומי והקשיים בהלכות שבמעשה

איתא בגיטין כט, ב:

ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו. אמר שליח לא ידענא לה.
אמר ליה זיל יחביה לאבא בר מניומי, דאיהו ידע לה וליזיל וליתביה ניהלה.
אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי. אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא
ור' יצחק נפחא, וייתיב רב ספרא גביהו.
אמרו ליה: מסור מילך קמי דידן, דכי ייתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה
וליזיל וליתביניה ליה.
אמר להו רב ספרא: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא?! איכסופו.
אמר רבא: קפחינהו רב ספרא לתלא רבנן סמוכי.

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

אמר רב אשי: במאי קפחינהו? מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את?
איכא דאמרי: אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא.
אמר רב אשי מאי טעותא? מי קאמר ליה אבא מניומי ולא את?

וכתב שם הפנ"י (בד"ה רש"י בד"ה והא שליח וכן נקטו האחרונים - רעק"א
לקמן ועוד) "ומשמע מדברי כולם (רש"י, הרי"ף, הרא"ש, הרשב"א, הרי"ף),
דלמסורו לאבא בר מניומי ודאי הוי שליח".

והתקשו האחרונים: מדוע חיסרון הכח של השליח משום שהוא "שליח שלא
ניתן לגירושין" שלא מאפשר לו למסור = למנות את בית הדין, לא מונע ממנו
את היכולת למנות את אבא בר מניומי כשליח? זאת, מלבד עצם הצורך
להבין מהו החיסרון ב"שליח שלא ניתן לגירושין".

ב. שיטת רע"א

1. שני סוגי שליחות

רע"א בחידושו לדרך סג, ב כתב:

"ולזה צ"ל, דעיקר סברת לא ניתן לגירושין כך הוא: כיון דהראשון לא נעשה
שליח לגרש, ואם כן במה שהשליח עושה שליח אין המעשה שליחות השני
מכוחו שהוא מעמיד אחר במקומו, דהא הוא בעצמו אינו יכול ליתן, אלא
שעושה שליח בשביל הבעל. והיינו דזהו בעצמו שליחות האי לעשות שליח
במקומו של הבעל, דמה שמוטל על הבעל לעשות שליח, זה עושה הבעל ע"י
שלוחו".

ותורף דבריו: ישנן בעניינינו ב' אפשרויות של שליחות:

א. כח הגירושין נמסר ע"י הבעל לשליח א'. שליח א' ממנה שליח ב' למסור
את הגט. דהיינו שליח א' מוסר לשליח ב' - שעומד כעת במקומו - את הכח
שהיה לו בעצמו - כח לגרש.

ב. שליח א' לא קיבל כל כח לגרש. כח הגירושין נשאר אצל הבעל, שרוצה
למסורו לשליח ב'. שליחותו של הראשון אינה אלא לעשות שליח במקומו של
הבעל, שליח שיקבל את הכח לגרש ישירות מן הבעל.

"שליח שלא ניתן לגירושין" הינו שליח מהסוג השני. שליח שאין לו כח לגרש
ושכל שליחותו היא להעביר את הכח מהבעל לשליח ב'.

כך גם כתב רש"י בדף כט,ב בד"ה "והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא": -
"השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה, אלא למוסרו לאבא בר מניומי..."

2. שליח שלא ניתן לגירושין – "מילי"

מהו החיסרון בשליח שלא ניתן לגירושין שאין לו כח לגרש בעצמו ושכל שליחותו היא לעשות את השליח השני שלוחו של הבעל?

"ומשום הכי לא מהני, כיון דנעשה שליח על מילי בעלמא, דהבעל מוסר לשליח רק עניין עשיית השליח, דהוי דברים בעלמא".

לו ניתן היה לשליח בסוגייתו הכח לגרש, היה מצרף לכח זה את הגט שבידו, ולא היה כאן חיסרון של "מילי", אך מינוי שליחות, שכל עניינה למנות שליח אחר כשלוחו של הבעל, אינה מצטרפת לגט, ולכן יש בה חיסרון מצד מילי.

כך הסביר רע"א את שיטת רש"י (ואת ההו"א של תוד"ה וכי מטית להתם בדף כד,א, אלא שלמסקנה נקטו תוס' שאף שליחות זו מצטרפת לגט, ואין כאן חיסרון של מילי). כך הוא אפוא פירושם של דברי הגמ': מכיון שהשליח אינו ניתן לגירושין, הוי מילי, ולכן אינו יכול למסור את השליחות לב"ד.

על הסברו של רע"א נראה להעיר:

א. לדבריו, הסיבה שאין השליח יכול למסור לביה"ד, הינה משום שמילי לא מימסרן לשליח. מדוע אי"כ הגמ' לא הזכירה כלל טעם זה. היה לה לגמ' לומר: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא (כפי שאכן הקשתה) ולהוסיף - כפי שאמרה למשל בדף סו,ב: "והאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח". מדוע הגמ' לא הזכירה בסוגייתו את הטעם של מילי, ושאלה בפשיטות באופן שמשתמע ממנו שהשאלה הינה אליבא דכו"ע ולא נתונה כלל במחלוקת (כשבמילי הרי יש מחלוקת אם מימסרן לשליח).

ב. ע"פ הבנתו, נדחק רע"א להעמיד את הגמ' בדף כד,א אליבא דרש"י ולומר, שעסקינן שם שהבעל אמר לאשה שתיתן את הגט לפלוני - אדם מוגדר, ולא השאיר בידה את ההחלטה למי למסור, אוקימתא שלא משתמעת מהגמ'.

נברר מעט את הסוגיא שם ואת דברי רע"א, בקטע הבא - אות ג.

3. אבא בר מניומי – ממונה שלא בפניו

עדיין נותר ליישב מדוע יכול היה השליח למסור את הגט לאבא בר מניומי. הרי אין כאן שליחות, משום שהוי מילי. על כך עונה רע"א:

"דאין השליח עושה לאבא בר מניומי שליח במקום הבעל, **אלא דהבעל בעצמו** עושה לאבא בר מניומי שליח **שלא ניתן בפניו, ומודיע** לו כן ע"י שליח דהוי מעשה קוף בעלמא".

הולכתו של "השליח" את הגט לאבא בר מניומי אינה מעשה מגדרי שליחות אלא כמעשה קוף בעלמא. הבעל הוא זה שמינה את אבא בר מניומי שלא בפניו. בעצם, לא תיתכן כלל שליחות מן הסוג השני דלעיל, למי"ד שמילי לא מימסרן לשליח, משום שכל שליחות כזו היא בגדר מילי.

ג. "האשה עצמה מביאה גיטה" - שליח שלא ניתן לגירושין?

הגמ' בדף כד, א דנה בדברי המשנה: "האשה עצמה מביאה את גיטה, ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם".

אחרי הבאת אוקימתות שונות אותן דוחה הגמ', מביאה הגמ': "דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם שוי שליח לקבלה. הניחא למי"ד אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה, אלא למי"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה, מאי איכא למימר? טעמא מאי משום דאיכא בזיון דבעל והכא בעל לא קפיד. הניחא למי"ד משום בזיון דבעל, אלא למי"ד משום חצירה הבאה לאחר מכן, מאי איכא למימר?

דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטך מיניה".

התוס' שם (ד"ה וכי מטית) וכן **הר"ן** (טו, א בדפי הרי"ף), הבינו ששליחותה של האשה הינה שליחות שלא ניתנה לגירושין.

לפי חשבוננו של רע"א בשיטת רש"י (ובהו"א של תוס'), אין האשה יכולה להיות שליח משום "מילי", ובהכרח שמי שממנה את השליח הינו הבעל. ומכאן הוכרח רע"א להעמיד את הגמ', באומר הבעל לאשה למסור את הגט לידי פלוני ידוע מראש, ולא שהיא תבחר את השליח בעצמה, ושאין חיסרון באמירתה "בפני נכתב" וכו' אף שאינה שליח, משום שעל ידה נגמרת השליחות להולכה.

וכבר הערנו, שאוקימתא זו של רע"א דחוקה בפשט הגמ'. רע"א בנה את דבריו על הבנת התוס' שנקטו, ששליחות האשה הינה שליחות שאינה ניתנת לגירושין (ואמנם תוס' במסקנתם הבינו אחרת - שיש כח בשליחותה של

האשה ולא הוי מילי, ואין צורך במסקנה להדחק ולומר שהבעל ציוה עליה למסור לפלוני מסוים).

לולי דברי תוסי' והר"ן, אפשר להבין ששליחותה של האשה שם, היא שליחות שניתנת לגירושין, וממילא אין כל צורך בדוחקו של רע"א – והסבר הדברים: לאשה שמביאה את גיטה, נמסר כוח לגרש, אלא ש"טכנית" אין היא יכולה למסור את הגט לעצמה ישירות מבלי למנות שליח נוסף, ולכן השליחות ניתנת לגירושין. בשונה מסוגייתנו בשליחות לאבא בר מניומי, שם אם הבעל אמר שימסור לאבא בר מניומי ורק הוא יהיה השליח, הרי שלא נתן כח שליחות לשליח.

אמנם ניתן לדחות ולומר, שמכיוון שסוף כל סוף אין האשה יכולה להתגרש ללא מינוי שליח נוסף, אומדים אנו את דעתו של הבעל שלא נתן בידה כח כלל, ולכן נחשבת שליחותה כאינה ניתנת לגירושין. אלא שהגמ' שם הביאה כאחת האפשרויות, שהאשה תמנה שליח לקבלה, ותשאר היא בעצמה שליח להולכה. וברור, שלפחות לפי אוקימתא זו, השליחות ניתנת לגירושין (ולא מצאנו שהגמ' תחלק בין שני המקרים ותעיר שלגבי האוקימתא שהאשה תמנה שליח להולכה נחשבת היא כשליח שלא ניתן לגירושין). אין אפוא כל צורך בדוחקו של רע"א בשיטת רש"י בהעמדת הגמ' שם, שהרי ניתן לומר שרש"י הבין שהסוגיא אינה עוסקת כלל בשליחות שאינה ניתנת לגירושין.

גם בשו"ת התשב"ץ חלק א סימן כה (ציינו רע"א בגליון הש"ס כד, א) נקט המחבר בפשטות, שהאשה שמביאה את גיטה - שליחותה ניתנת לגירושין, וכן הבין התשב"ץ בכוונת חידושי הרשב"א. אלא שהבנתו זו תלויה בהנחה אחרת שהניח, שחולקת על הבנת רע"א, ועל כך בעזה"י בהמשך אות ט.

ד. שיטת הפני יהושע

1. אין צורך לקבוע שהשליחות בטלה משום מילי

אף הפני יהושע (כט, ב בד"ה רש"י והא שליח) מסביר כרע"א, שאין השליח ממנה את אבא בר מניומי, אלא הבעל הוא שממנה אותו ישירות שלא בפניו.

אולם אין הפני יהושע מזדקק לביאורו המקדים של רע"א, המסביר, שאין אפשרות שהשליח יהיה הממנה את אבא בר מניומי משום שהוי מילי. הפניי אינו עוסק כלל בשאלה זו, ונראה בפשיטות, שאין כל צורך לנמק מדוע לא תיתכן כאן שליחות כשירה. די בכך שהבעל ממנה את אבא בר מניומי שלא

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

בפניו, כדי שלא יהיה כל צורך למסור שליחות בידו של השליח - אף שאם תימסר, תהיה שליחות כשורה.

אין כל צורך להכנס לחילוקו של רע"א בין שני סוגי השליחות, הקובע, שהסוג השני פסול משום מילי. חילוקו של רע"א בפרט זה אינו מוכרח, וכפי שכתב הוא עצמו. תוס' במסקנתם בודאי אינם סוברים, שיש בשליחות מהסוג הב' חיסרון משום מילי.

אין לנו כל צורך בשליחות כשהבעל ממנה ישירות, ואין כל מעלה לו היה כאן מינוי שליחות - אף לא לענין מינוי הבי"ד. גם ללא מינוי שליחות עדיין עומדת השאלה במקומה מדוע לא יכול השליח למסור לבית הדין, כפי ששואל הפנ"י, שמיד נביא את דבריו בענין.

2. עיון בדברי הפנ"י

כאמור, רע"א הסביר שהשליחות פסולה משום מילי, ולכן: "אבל למסור להבית דין שהם יתנו לאבא בר מניומי לא מהני".

אולם עדיין קיימת קושית הפנ"י - הן להסברו והן לדברי רע"א, שאבא בר מניומי מונה ישירות ע"י הבעל, "וזה המוליכו לאבא, מעשה קוף בעלמא קעביד":

"וא"כ לפי"ז קשה יותר למה ייפסל הגט אם מסרו ליד אחר להוליכו לאבא בר מניומי, אטו משום דלא בעינן שליחות בכה"ג וסגי במעשה קוף, נחמיר יותר מלעיקר שליחות. דאפילו היכא דאמר לו הבעל את הולך, אמרינן לעיל ללישנא בתרא דהיכא דאניס, משלחו ביד אחר, ולמה ייגרע שליחות זה לפסול אף במקום אונס, דע"כ אמרי הכא דאניס, דהא משמע, דאי הוי שליח לגירושין הוי שרי ליה למסור ליד אחר".

ותירץ הפנ"י: "ומיהו לפי מה שכתבתי לעיל גבי מתנה הרי הוא כגט, דאף במידי דלא בעינן שליחות, כגון כתיבת הסופר לענין מתנה, אפילו הכי אם עבר על דעת המשלח שלא מדעתו, הענין בטל לגמרי, כדמוכח בלשון הרמב"ם ז"ל בהל' מתנה, וא"כ ה"ה והוא הטעם לנידון דידן, דאע"ג דלמוסרו ליד אבא בר מניומי לא בעינן שליחות, ומעשה קוף בעלמא הוא, אפילו הכי אם עבר על דעת הבעל - לשלחו ע"י אחר ליד אבא בר מניומי, נפסל הגט ע"י כך כנ"ל".

כך צריך אפוא לפרש את הגמ' אליבא דהפנ"י: "מכיון שהוי שליח שלא ניתן לגירושין", יש לבעל הקפדה רבה יותר על מעשיו של השליח. וכל סטיה מצוויו של הבעל אינה על דעתו ובטל הכל.

ולא זכיתי להבין דבריו. דמניין פשוט לה לגמרא שבמקרה של שליח שלא ניתן לגירושין, שבעצם אינו שליח כלל, הקפדת הבעל רבה יותר. הרי גם בעיקר שליחות, אף שאם עבר השליח על דברי המשלח, השליחות בטלה לגמרי, אעפ"כ במקרה של אונס, אף שאמר "את הולך", ללישנא בתרא משלחו ביד אחר ולא אמרינן שזה בניגוד לדעתו של המשלח, ומהיכי תיתי שכשאר שליחות כלל ייחשב הדבר כניגוד לדעתו. הסברא נותנת שמה שחידש הפני"י שאף במידי שלא צריך שליחות, אם עבר על דעת המשלח הענין בטל, דיו להיות כשליחות לענין דעת הבעל.

ה. שיטת רש"י במינוי שליח שלא בפניו

כאמור, הסבירו הפני"י ורע"א, שלשליח שנשלח לאבא בר מניומי אין כח שליחות (לרע"א משום מילי, ולפני"י נראה שהסיבה היא שהבעל לא מינהו שהרי מינה ישירות את אבא בר מניומי), ומה שיכול היה למסור לאבא בר מניומי - לא מדין שליחות יכול היה לעשות כן, אלא כמעשה קוף בעלמא.

והוסיף הפני"י: "וכההיא דשאלו מקמי רבי חנינאי גאון בכלל רבתי שהביאו בהלכות גדולות, והרא"ש והרשב"א והר"ן ז"ל סוף פרק המביא בתראי. וכולם העלו, דאפילו ע"י עובד כוכבים מותר לשלוח הגט ליד שליח הבעל, דעובד כוכבים - מעשה קוף בעלמא קעביד ודלא כרבי חנינאי גאון".

פשוט הוא שהסברם של האחרונים אינו יכול להתקבל ע"י רבי חנינאי גאון ויש צורך לשיטתו בהסבר אחר של גמרתנו.

מלבד זאת נראה, שלא "כולם העלו" כנגד רבי חנינאי גאון וכפי שנבאר.

בגמ' בגיטין (עא, ב - עב, א) מובאת מחלוקת תנאים: ר' מאיר שאמר שמילי מימסרן לשליח, ור' יוסי שאמר שמילי לא מימסרן לשליח. בהמשך מביאה הגמ' שרב אשי סובר, שלר' יוסי - אפילו ב"אמר אימרו" אין כאן שליחות. ראייה לדעתו של רב אשי, מביאה הגמ' מהברייתא: "ישמעו" לאפוקי ממאן דאמר מודה ר' יוסי ב"אומר אימרו".

וכתב שם הר"ן (לג, א בדפי הרי"ף): "והקשה הרמב"ן ז"ל, מ"ט דמאן דפסל ב"אומר אימרו", אי משום מילי, מאי מילי קא מסר איחו לשליח, הא לאו מילי מסר, אלא הרי הוא עושה השליח שלא בפניו. וכי אין אדם עשוי לעשות שליח שלא בפניו?! ומכח קושיתו מחדש הרמב"ן שהחיסרון הוא מדין "לשמה". יעוי"ש.

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

הרא"ה, תלמידו של הרמב"ן, מקשה עליו, "ולפיכך כתב דלא פליג ר' יוסי אלא באומר **אימרו מדעתכם**, אבל בממנה שליח שלא בפניו, בכי הא ודאי לא פלוג". **הר"ן** מסכים אף הוא לרא"ה בהבנת דברי רב אשי (אף שאינו מסכים לקושיתו).

מקושת הרמב"ן ברור, שלהבנתו, למ"ד ש"אומר אימרו" כשר, אין כאן חיסרון משום מילי, מכיון שיש כאן מינוי ישיר של הבעל והשליח אינו אלא עושה מעשה קוף בעלמא.

אמנם **רש"י** הסביר שם אחרת. וז"ל (ד"ה אלא כולה): "הא אמר לשניים אימרו לפלוני ויכתוב, ולפלוני ופלוני ויחתמו, ואמרו **לאותו סופר** וכתב, **ולאותן** עדים וחתמו, שפיר דמי. דמודי ר' יוסי בהא, **שהרי עשאו שלוחין לכך**".

דהיינו, אף שבמילי ס"ל לר' יוסי שלא מימסרן לשליח, בניגוד לר' מאיר שסבר ש"מילי מימסרן לשליח - **שדרך ארץ הוא לעשות שליח דברים**, והוי נמי בדברים שלוחו של אדם כמותו", ס"ל לר' יוסי שאין דרך ארץ בכך, ומ"מ, כשאמר אימרו, **גילה דעתו בפירוש** ועשאו שלוחים לכך. ברור שלדעת רש"י השניים בגדר שלוחים הם, ומעשה שליחות הם עושים, ולא מעשה קוף בעלמא, אף שאומרים-ממנים הם את **אותם אנשים שאת שמותיהם ציין הבעל**. זאת בניגוד לראשונים שהבאנו לעיל, שלא פליגי שכשמוזכר הבעל שליח מסוים, הרי מינהו שלא בפניו.

מכך שרש"י נזקק להסבר אחר ולא הסביר שיש כאן מינוי שליח שלא בפניו, יש להסיק שסובר הוא כרבי חנינאי גאון שא"א למנות שליח שלא בפניו.

לדבריהם, לא נוכל לפרש שהמינוי של אבא בר מניומי נעשה ע"י הבעל, והשליח מעשה קוף בעלמא קעביד. חייבים אנו לומר שהשליח עושה מעשה שליחות, וממילא פשוט שאין כאן חיסרון של מילי (ודלא כרע"א). ושוב זקוקים אנו להסביר מדוע שליחות זו לא תועיל למנות את ביה"ד כשליחים.

ו. דברי ראשונים - בניגוד לדברי רע"א והפנ"י

התוס' (ד"ה וכי מטית כד, א) כתבו: "דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל".

פשטות דבריהם מורה, שהשליח אכן עושה מעשה שליחות ויש לו כוח לכך (ואכן כך הבין רע"א במסקנת דברי התוס' - ודלא כהו"א והבנת רש"י).

גם הר"ן (טו, א בדפי הרי"ף) הוכיח שיש לשליח שלא ניתן לגירושין כח: "ולא למימרא דשליח שלא ניתן לגירושין לא מצי משוי שליח... אלא הכי קאמר: דכיון דשליח שלא ניתן לגירושין הוא, אין לו לשנות כלל ממה שאמר ליה הבעל וכו'".

ומכיון שלשיטתם מעשה שליחות עושה השליח, מה שאין לשליח לשנות כלל ממה שאמר לו הבעל משום שהוא שליח שלא ניתן לגירושין, אינו יכול להיות מוסבר כפי שהסביר הפנ"י שהדבר הינו משום הקפדתו של הבעל.

אף לשונו של רש"י מורה, ששליח הוא, ומסירתו לאבא בר מניומי היתה מדין שליחות לו היתה מתבצעת, אלא שכוחה של השליחות מוגבל מכיון שהוא שליח שלא ניתן לגירושין, והגבלה זו היא שמונעת ממנו למסור ולמנות את בית הדין כשלוחים. וכך לשונו (בד"ה והא שליח): "השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי, הלכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ליד אחר".

שומה עלינו להסביר מה החיסרון בשליחות שלא ניתנה לגירושין, ללא הזדקקות לחיסרון מצד מילי.

ז. החיסרון בשליחות שלא ניתנה לגירושין

1. נפ"מ בין שני סוגי השליחות

הבאנו לעיל (ב, 1) בשם רע"א ששני סוגי שליחות לפנינו.

אפשרות א - הבעל מוסר לשליח את הכח לגרש. כשימנה שליח זה שליח אחר, הרי נותן הוא לו את כוח הגירושין מכוחו הוא.

אפשרות ב - כח הגירושין נשאר בידי הבעל, ואינו נמסר לידי השליח להיות "בעלים" עליו. שליחותו היא רק למנות את השליח השני כשליחו של הבעל, ובמילים אחרות: להעביר לידיו של השליח את כוח הגירושין שבידי הבעל, מבלי שלו עצמו תהיה שייכות לכוח זה.

מתבקשת מאליה הנפ"מ בין שני סוגי השליחות. בסוג הראשון, יכול השליח להחליט את מי למנות כשליח, שהרי כוח הגירושין בידו הוא (אא"כ תתנה הבעל את השליחות במפורש או במשתמע, ועל הצד שיעבור השליח על רצונו, לא מינהו כלל).

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

לעומת זאת בסוג השני של השליחות, מכיון שאין בידו של השליח כל כח על הגירושין, הרי שאין ביכולתו למנות איזה שליח שירצה. שליחותו הינה לדבר אחד: למסור את הגט וכח הגירושין לידי מי שציווהו הבעל, ומכיון שציווהו על פלוני, אינו יכול למסור למישהו אחר.

2. שליחות שלא ניתנה לגירושין - כח הגירושין בידי הבעל

השליח שנצטוו למסור את הגט לאבא בר מניומי, שליח הוא על כך בלבד. לבית הדין אינו יכול למסור, שהרי אינו יכול למנות שליח שעליו לא צווה. לא תועיל כאן העובדה שהעדרו של אבא בר מניומי הוא אונס ומסתמא הבעל היה מסכים בכה"ג למינוי שליח אחר (קושית הפני"י), דמה בכך שתבעל היה מסכים, אם לשליח אין כוח למנות שליח. זאת בשונה משליחות מהסוג הראשון, שבה יש לשליח כח למנות כל מי שירצה, רק שצריך שיהיה בכפוף לרצונו של הבעל, וכשיש אונס ניתן לאמוד ולומר שבהכ"ג היה הבעל מסכים למינוי שליח אחר.

זהו החסבר בדעת רב חנינאי ורש"י שלשיטתם שאין מינוי שליח שלא בפניו, לא נוכל להסביר את הסוגיא כרע"א וכפני"י. ולעני"ד זו גם ההבנה של התוס' והר"ן. זה בדיוק מה שכתב רש"י בהסבר שליח שלא ניתן לגירושין ואת דבריו הבאנו בסוף הפסקה הקודמת¹ (ו).

---

¹ זכינו, ואת מה שהעלנו כנפ"מ בין שני סוגי השליחות מצאנו מפורש בחזו"א (בהקשר אחר, ולא כפירוש של שליחות שלא ניתנה לגירושין). החזו"א (אבהע"ז סימן פג אות ז), מסביר, שמה שמועיל לר"מ למנות שליח בפני ג' באמר כיתבו, אף שאליבא דרבא ס"ל לר"מ שמילי לא מימסרן, הוא משום שהיו כאומר אימרו. **והקשה החזו"א:** וכ"ת סוף סוף תקשה ממתניתין דמביא גט וחלה משלחו ביד אחר, אלמא סתמא מרשהו לעשות שליח אחר, והכא דווקא בב"ד?? **ומתרץ החזו"א:** תריץ דלא דמי למתניתין. דהתם כיון שנעשה שלוחו של הבעל, יש לו הכוח לענין גירושין, ויכול למנות שליח תחתיו. וכשיעשה שלוחו חשיב כעשה בעצמו... **אבל עשיות השליחות הוא של השליח מפני שהוא בעלים על הגירושין,** והלכך בזה צריך הוכחה ששייר הבעל והקפיד... אבל באמר כיתבו, כיון דמילי לא מימסרן לשליח, אין הדבר מסור לו שיעשה שליח על אותו הכוח שיש לו, והא דבאומר אימרו מהני, הוא משום שנעשו שלוחים של הבעל לעשיית השליחות, לדעת הרא"ה והר"ן... **ובזה כל שלא פירש שיוכלו לעשות שליח לא נתן להם כח הזה...**

3. אין בסוגיא בעיה של מילי

נוסיף ונעיר, שלחסברינו לא קיימת בסוגייתנו (השליחות לאבא בר מניומי) שאלה של מילי. לא מיבעי לדעת רש"י בדף ע"א, שנימק שמילי לא מימסרן משום שאין דרך בני אדם למוסרן, והרי כאן שצווה למנות את אבא בר מניומי גילה דעתו, והוי כ"אומר אימרו".

אך גם ללא הסברו של רש"י, או אף למ"ד שאף ב"אומר אימרו" מילי לא מימסרן, במקרה דנן אין זה נחשב מילי, שהרי השליח מביא את הגט בידו, ומסירת השליחות באה עם הגט.

אף רע"א שחידש הסבר זה בדעת רש"י ובהו"א של תוס', כתב שלמסקנה אין כאן בעיית מילי לדעת תוס', ואם נכון הוא הסברינו ברש"י, אין שום סיבה לחדש שרש"י חולק. וכבר הערנו לעיל שהפניי כלל לא נזקק להסבר זה.

ח. ההו"א של התוס' והר"ן

תוס' (ד"ה וכי מטית התם וכו' כד, א) הקשו: "וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא, ולא מצי משוי שליח כדאמר בפי' כל הגט, גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי וכו'".

והקשה רע"א (בחידושו סג, ב ד"ה ולפענ"ד): "דבריהם תמוהים, דאדרבא מסוגיא דכל הגט משמע, דאילו היתה נותנת לאבא בר מניומי להוליך היה מהני, אלא למסור להב"ד והם יתנו לאבא בר מניומי זהו לא מהני, והיינו ממש כתירוצו דשליח שלא ניתן לגירושין אינו יכול לעשות אלא כמו שאמר הבעל, ואיך עלה על דעתם להקשות משם".

תירוצו של רע"א בנוי על ההבדל בין ב' האפשרויות של שליחות, ושבהו"א חשבו תוס' שהוי מילי, ולכן לא תועיל שליחות כלל, לא בדף כט, ב ולא בדף כד, א, ולכן הקשו תוס' כיצד האשה תוכל למנות שליח, ושאני אבא בר מניומי דהוי מינוי שליח שלא בפניו, משא"כ בסוגיא בדף כד, שם אין מינוי שלא בפניו.

(רע"א בפירושו מעלה אפשרות, שהבעל ימנה שליח שלא בפניו - את מי שתמנה האשה, ושחלות השליחות תהיה רק כשהאשה תמנה בפועל את השליח, כדי שלא תתעורר בעיה של "ברירה". רע"א דחה אפשרות זו משום שאם האשה אינה שליח, אינה יכולה לומר בפ"נ ובפ"נ - יעוי"ש. ולענ"ד אין צורך בכל זה, דבפשטות כשהבעל לא ממנה במפורש אדם מסוים, אלא מצוה

שליח שלא ניתן לגירושין ומינוי שליח שלא בפניו

שהאשה תמנה, אין הוא מפלפל ומכוון למנות באופן רחוק כפי שצייר רע"א, אלא מסתמא כוונתו למסור כח ליד האשה שהיא תמנה).

מכח קושיתם חזרו בהם תוס' - להבנת רע"א - ולמדו שאין כאן חיסרון משום מילי, ולכן יש שליחות גם ב"שליחות שלא ניתנה לגירושין" - ובפשטות בשתי הסוגיות.

לענ"ד תוס' לא נכנסו כלל לענייני מילי (גם לא הזכירו מכך כלל). בהו"א הבינו, שלשליח שאינו ניתן לגירושין אין כח כלל (ולא קשיא מאבא בר מניומי - כמו שהסביר רע"א כשם מינהו הבעל שלא בפניו). אך מכח קושיתם שאשה הרי ממנה שליח, הסיקו, שאף לשליח שלא ניתן לגירושין יש כח, אלא שצריך לעשות כמו שאמר לו הבעל. והפירוש הוא כפי שבארנו.

כך מבואר גם בר"ן שהבאנו דבריו לעיל אותו. אף הוא דייק מהגמ' בדף כד, ששליח שלא ניתן לגירושין מצי משוי שליח (ולא דייק זאת מהגמ' בדף כט, כי שם ניתן להסביר שמינהו הבעל שלא בפניו) ובא הר"ן לאפוקי מהבנה אפשרית, ששליח שלא ניתן לגירושין אין לו כח כלל.

נחזור ונדגיש, שאי היכולת לדייק מהגמ' בדף כט, שיש כח לשליח אף שאינו ניתן לגירושין, נובעת מכך שניתן להסביר שהיכולת למסור לאבא בר מניומי נובעת ממניווי הישיר ע"י הבעל, שלא בפניו. אפשרות הסבר זאת, אינה קיימת לדעת רב חנינאי גאון ולדעת רש"י כפי שהוכחנו, וע"כ רש"י מסביר בדף כט את כוחו המוגבל של שליח שלא ניתן לגירושין, ושמכאן זה יכול היה להיות ממונה אבא בר מניומי.

מהו ההסבר להו"א של תוס' והר"ן? מדוע נצרכו לאפוקי מהבנה ששליח שלא ניתן לגירושין, חסר כח לגמרי? על כך, בפיסקה הבאה.

ט. שיטת התשב"ץ, השוואה וסיכום השיטות

כבר הזכרנו לעיל אות ג, שהתשב"ץ למד, ששליחותה של האשה בהבאת גיטה אינה שליחות שלא ניתנה לגירושין. דברי התשב"ץ מבוססים על הבנתו: "כל השליח הבא מכח שליח שיכול לגרש במסירתו הגט ליד האשה, על כרחין שליח ראשון היה יכול לגרש מכוח שליחותו, שאל"כ לא היה הבא מכוחו כוחו יפה יותר ממנו".

ומכאן, שהאשה שמביאה גיטה "לא נפקא מכלל שליח שניתן לגירושין, שאם היא לא היתה שליח שניתן לגירושין, היאך היה שלוחה ליתן לגירושין, יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא?"

ומכאן הבנתו, ששליח שאינו ניתן לגירושין אינו שליח כלל.

מדבריו למדנו, שאין שליחות מן הסוג הב' שהזכיר רע"א. שליח שאין לו כוח לגרש אינו יכול להיות שליח שממנה שליח. אין מושג של שליח שכל עניינו למנות שליח מכוחו של הבעל, כששליח עצמו אין כח לגרש (למנות יש יכולת לבעל שלא בפניו, וזהו ההסבר ליכולת למנות את אבא בר מניומי). נראה, שסברתו של התשב"ץ עמדה לעיני התוס' והר"ן. בהו"א הבינו שאין מציאות של שליחות מהסוג הב', ומכיון ששליחות שלא ניתנה לגירושין מן הסוג הזה היא, יש לפרש שכוונת הגמ' בשאלתה "והא שליחות שלא ניתנה לגירושין" היתה: והרי אין כאן שליחות כלל.

תוס' והר"ן נאלצים לחזור בהם מהבנה זו, רק מכח הוכחתם מהסוגיא בדף כד - האשה שמביאה גיטה.

התשב"ץ - נשאר בהבנה זו. האשה שמביאה גיטה אינה שליח שלא ניתן לגירושין, ובססנו הבנה זו באות ג. אין לו אפוא כל צורך לשנות את ההבנה הבסיסית הפשוטה לגבי הגדר של שליחות.

רש"י - מצד שאין לו את היכולת להסביר את אבא בר מניומי כמינוי שליח שלא בפניו, שהרי ס"ל כרב חנינאי גאון (ונראה, שגם הלשון **שליח** שלא ניתן לגירושין משמעותה הפשוטה שיש כאן **שליח**, דאלי"כ היה לה לגמ' להתבטא שאין כאן שליח כלל), מביאה אותו להבנה שיש שליח מהסוג הב', וזהו בעצם גידרו של שליח שלא ניתן לגירושין, ואין הוא זקוק ללימוד גדר זה מסוגית אשה המביאה גיטה (ואף אין יכולת ללמוד משם כפי שהסברנו).